

**ГЕНДЕРНА ІСТОРІЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ:
КОРОТКА ПРЕЗЕНТАЦІЯ ФЕМІНООРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ ЗА
ВИБОРОМ “ЖІНКА В ІСТОРІЇ КОЗАЦЬКОГО ЗАПОРОЖЖЯ”
О.П. КРИВОШИЙ
Україна, Київ-Запоріжжя,
інформаційно-аналітична агенція “Kpialle”
olexa-zp@ukr.net**

Діючий Державний стандарт повної загальної середньої освіти передбачає вивчення учнями гендерних аспектів минулого [1, с. 1]. Проте, в жодному з існуючих в Україні шкільних підручників історії жінки не представлені [2]. Вони за кадром як щось другорядне.

Мова про те, що історія українського народу, це історія не лише чоловіків - козаків, хліборобів і мудрих державних діячів, а й сотень тисяч жінок, які протягом століть жили і живуть на теренах України [3]. Жіночий досвід охоплює все, що належить до сфери людського, а отже і потребує рівнозначного чоловічому вивчення та учнівського дослідження [4, с. 36]. Виходячи з цього, маємо всі підстави стверджувати, що українській шкільній історії не уникнути розв'язання такої актуальної, на сьогоднішній день проблеми, як історія жінок України, в цілому, і конкретного регіону, зокрема.

Навчальний курс за вибором, “Жінка в історії козацького Запоріжжя” [5, с. 2-16] є новим ракурсом в українській історії, зміст якого передбачає висвітлення ролі та статусу жінок в історії дніпровського Низу - історико-географічної області на півдні України, яка стала місцем розташування запорозького козацтва. Зміст *“схваленої для використання у загальноосвітніх навчальних закладах”* (Лист ДНУ “Інститут інноваційних технологій і змісту освіти “ МОНУ № 141/12 - Г- 1155, від 14. 07. 2014 р.) навчальної програми курсу за вибором відповідає Державному стандарту базової та повної загальної середньої освіти у галузі “Суспільствознавство”. Тематика курсу розроблена у відповідності до програми для загальноосвітніх навчальних закладів з історії України для 8 класу, суттєво доповнює її, враховуючи вікові можливості учнів та зважаючи на особливості їхнього розвитку [6, с. 12-17].

Одним з головних завдань курсу є реалізація принципу гендерної рівності в курсі історії України для 8 класу. Його зміст побудований на основі науково-документального матеріалу, досліджень провідних українських істориків про побут, традиції та повсякденне життя жінок козацького Запоріжжя та ранньомодерної України в цілому. Всі теми несуть інформаційне, естетичне, виховне, історично-фемінологічне та гендерне навантаження. Формують у школярів вільний від гендерних упереджень і пересудів світогляд, впливаючи на індивідуальну та колективну свідомість [7, с. 15].

Програма курсу за вибором “Жінка в історії козацького Запоріжжя” розрахована на 20 (34) годин. Вона складається з чотирьох розділів, 11 тем, чотирьох практичних та одного

підсумкового заняття, які охоплюють лише ті питання, які стосуються історії запорозького козацтва, жінок козацького Запорожжя та історії жінок України, в цілому.

Представлена вище навчальна програма є частиною навчально-методичного комплексу з історії жінок України XVI-XVIII ст. до якого входять:

навчально-методичний посібник “Жінки в історії козацького Запорожжя: постаті, події, документи, свідчення” **“Схвалений для використання у загальноосвітніх навчальних закладах”** Лист ДНУ “Інститут інноваційних технологій і змісту освіти “ МОНУ № 14.1/12-45-Г від 19. 02. 2015 р., “Довідник з історії жінок козацького Запорожжя (А-Я)” та освітньо-просвітницький інтернет-портал “Козацька Україна: жіночі сторінки історії”.

Викладений у програмі, підручнику та на сторінках інтернет-порталу матеріал тісно пов'язаний як з навчальною програмою курсу за вибором “Жінка в історії козацького Запорожжя”, так і з діючою навчальною програмою курсу історії України для учнів 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів і узгоджується з такими темами: “Українські землі в XVI ст.”, “Українські землі у першій половині XVII ст.”, “Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.. Відродження української держави”, “Українські землі наприкінці 60-80 рр.. XVII ст.”, “Українські землі наприкінці XVII - у першій половині XVIII ст.”, “Українські землі у другій половині XVIII ст.”.

У відповідності до програми шкільного курсу “Історія України” для 8 класу та навчального курсу за вибором “Жінка в історії козацького Запорожжя”, автором розроблено ряд навчально-виховних заходів для позакласної роботи з учнями 8 - 10 -х класів [8, с. 41 - 45; 9; 10]. Ці навчально-виховні заходи покликані розвінчати стереотипні уявлення про ролі жінок і чоловіків у суспільстві та сформуванню у школярів вільний від гендерних упереджень і пересудів світогляд. Апробація навчально-методичного комплексу успішно пройшла в межах навчально-виховного процесу Запорізького колегіуму “Елінт” [11].

Для викладачів курсу за вибором розроблена трьохступенева модель науково-методичного супроводу розвитку їхньої професійної компетентності. **Перший рівень** передбачає активну участь викладача у роботі двох (очних) науково-практичних семінарів за програмою:

- а) вступ до історії жінок козацького Запорожжя;
- б) як працювати з навчально-методичним посібником;
- в) програма, підручник, освітньо-просвітницький портал: сучасні методики управління інформаційними потоками;
- г) інструменти впровадження гендерного чинника в шкільну історичну освіту: практичні поради.

Другий рівень формування професійної компетентності фахівця, передбачає активну

участь у щоквартальних веб-семінарах за участю розробника навчально-методичного комплексу та провідних фахівців з історії жінок та гендерної історії України. **Третій рівень** розвитку професійної компетентності фахівця включає в себе навчання (дистанційна форма) в школі гендернорівноваженої історичної освіти (двохмісячний термін).

Повернені обличчям до пересічної людини (чоловіка і жінки) навчальні курси (спецкурси) дадуть змогу, до появи покоління гендернорівноважених шкільних підручників, частково розв'язати наболілу проблему реалізації гендерного виміру у змісті шкільної історії, як того вимагає діючий Державний стандарт повної загальної середньої освіти.

Примітки та література

1. Навчальна програма з історії для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів // Історія в школі. - 2012. - №7-8. - С. 1-35.
2. Усі без виключення діючі підручники з історії України XVI – XVIII ст. впевнено демонструють “невидимість” жіночої компоненти в історії Козацької України та Запорозької Січі, зокрема. (див.: *Кривоший О.П.* Побут та повсякденність жінок козацького Запорозжя у змісті шкільної історії: вимога часу чи забаганка науковців? / *О.П. Кривоший* // Історія в школі. - 2013. - №10. - С. 17). Це при тому, що діючий Державний стандарт повної загальної середньої освіти наголошує на вивченні *гендерних аспектів минулого*. Див.: Навчальна програма з історії для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів // Історія в школі. - 2012. - №7-8. - С. 1.
3. Стає очевидним, що діюча в Україні концепція викладання шкільної історії потребує невідкладного гендернорівноваженого переосмислення. Повернена обличчям до пересічної людини (чоловіка і жінки) історія дасть змогу вивести із “тіні” жіночі імена, досвіди та життєписи багатьох визначних українок. Це допоможе учням глибше усвідомити розмаїття коренів власного етносу, зрозуміти всю повноту спадщини, створеної попередніми поколіннями, виховуватиме почуття гордості за історичне минуле українського народу (чоловіків і жінок).
4. *Кривоший О.* Історія жінок козацького Запорозжя у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи / *О.П. Кривоший* // Історія в школі, 2014. - №10-11. - С. 36 - 42.
5. *Кривоший О.П.* Жінка в історії козацького Запорозжя: навчальна програма курсу за вибором для учнів 8 класу основної школи / *О.П. Кривоший* // - Запоріжжя: “Провіта”, 2014. - 16 с.
6. *Кривоший О. П.* Побут та повсякденність жінок козацького Запорозжя у змісті шкільної історії: вимога часу чи забаганка науковців? / *О.П. Кривоший* // Історія в школі, 2013. - №10. - С. 12 - 17.
7. *Кривоший О.П.* Навчальна програма курсу за вибором для учнів 8 класу основної школи “Жінка в історії козацького Запорозжя” / *О.П. Кривоший* // Історія та правознавство. Позакласна робота. - 2014. - №9. - С. 15 - 20.
8. *Кривоший О.П.* Брейн-ринг з історії жінок України XVI-XVIII ст. (8 клас) / *О.П. Кривоший* // Історія в школі. - 2013. - №11-12. - С. 41-45.
9. *Кривоший О.П.* Інтелектуально-спортивне дужання “Козацька Україна: велич і краса жіночої звитяги” (8-й клас). / *О.П. Кривоший* // Історія в школі. - 2015. - №4. (у друці).
10. *Кривоший О.П.* Методика організації та проведення уроку засідання КВК на тему: “Найхоробріші із прекрасих. Жінки України у війнах, революціях та збройних локальних конфліктах XVI - початку ХХІ ст. (8 - 10 класи) / *О.П. Кривоший* // Історія в школі. - 2015. - №6. (у друці).
11. Розробки запорізьких науковців у контексті європейської інтеграції України. [Електронний ресурс] - Режим доступу до статті: <http://elint.com.ua/other/arhivnews.html>